

# אוצר חרות

פר'  
תולדות

מאוצר המנוצר - נגזי רשימותיו וכתבי ידיו  
של הגה"ח רבי ישכר דוב ענגלענדער זצ"ל  
בעל מחבר ספרי בשערי ישכר

## אוצר פנינים

שנוטה אל הרע אין זה מהותה אלא שנכנסת בו רוח שטות, שאין רצונו האמיתי של בר ישראל לעשות רע ח"ו, ומכיון שראתה רבקה שכבר קודם צאתו לאויר העולם יש לעובר שבמעיה רצון רע ללכת לפתחי עבודה זרה, הבינה מזה שהרע הוא בעצם פנימיות נפשו, וע"ז אמרה, 'אם כן, כלומר, תיבת 'כן' פירושה 'אמת', על דרך לשון הכתוב (להלן מב יט), 'אם כנים אתם', ר"ל, אם הרע הוא באמת, כלומר, שהוא בשורשו בעצם הנפש, אז 'למה זה אנכי', ר"ל, איך יתכן שגם כשהיא עוברת על פתחי תורה וכו', הנרמו בתיבת 'אנכי', הוא מפרסם לצאת, כי באופן כזה אי אפשר להתדבק בה' ובתורתו, ועל כן, 'ותלך לדרוש את ה'', ואז נאמר לה, 'שני גוים בבטנך', והרשע נמשך אל הרע כי שם שורשו, אך הצדיק אין לו רצון רע כלל, ובזה נחה דעתה.

**ותאמר אם כן.** גדול צער העבור: למה זה אנכי מתאוה ומתפללת על הריון: (רש"י)

**כיון שהריון של רבקה בא ע"י התפילה היה צריך להיות שלא יהיה לה צער כ"כ, לכן אמרה 'למה זה אנכי'**

האור החיים הק' העיר על דברי רש"י, דפירושו אין הדעת מסכמת עליו, שתמאס הצדקת בהריונה לצד הצער, עיין שם בדברי קדשו.

**ואפשר ליישב דברי רש"י,** בהקדם דברי המהרש"א הידועים (קידושין כט. ד"ה אפשר), דכל דבר שנעשה ע"י תפילה אינו בגדר גס שמנכין לו מזכותיו אלא חשיב כדרך הטבע. ולפי זה יש לבאר כוונת רבקה הצדקת שאמרה, 'אם כן למה זה אנכי', היינו שרבקה היתה מתאוה ומתפללת על ההריון, ואף שסתם הריון כרוך בצער וכך הוא טבעו של עולם, מ"מ כיון שהריון שלה בא ע"י התפילה היה צריך להיות שלא יהיה לה צער

שכינה שרויה ביניהם, יו"ד באיש וה"א באשה, וכשמולידין בן או בת רמז לו"ה, ב"ן וב"ת כנודע, ואז נשלם השם הוי"ה ב"ה וכו', וזהו מאמר הכתוב, 'ויעתר יצחק לה'', שעיקר תפילתו לא היה לצורך עצמו להפקד בזרע אנשים כי אם לה' דייקא, שיהיה השם הוי"ה ב"ה בשלימות וכו', ע"כ.

**ויש להעיר,** הרי לא היתה בת ליצחק אבינו, וא"כ חסרה האות ה' האחרונה משם הוי"ה ב"ה.

**ויש לומר,** ע"פ דברי הגמ' (סוטה יב.), שהנושא אשה לשם שמים כאילו ילדה, ולכן כיון שיצחק נשא את רבקה לשם שמים, ממילא נחשב לו כאילו ילדה, ונמצא שנשלם שמו יתברך ע"י כן, י' ביצחק ה' ברבקה ו' ביעקב וה' אחרונה נשלם ע"י רבקה וכנ"ל דכשנשא לשם שמים נחשב כאילו ילדה.

**ולפי זה אפשר** להוסיף בביאור הפסוק, 'ויעתר יצחק לה'', ר"ל, שיצחק התפלל על שלימות יחוד השם הק' הוי"ה ב"ה שיהיה נשלם על ידי שילודו לו בן ובת כנ"ל מהדעת משה, ואף אם לא תיוולד לו בת יהיה נשלם השם ע"י 'לנוכח אשתו', ר"ל, דמלבד הה"א באשה, גם הה"א האחרונה שהיא כנגד הבת יהיה נשלם על ידה כנ"ל.

**ויתרצו הבנים בקרבה ותאמרו אם כן למה זה אנכי ותלך לדרוש את ה' (כה נב).**

**ויתרוצצו.** ע"כ המקרא הזה אומר דרשני שסתם מה היא רציצה זו וכתב אם כן למה זה אנכי, רבותינו דרשוהו לשון 'רציצה' כשהיתה עוברת על פתחי תורה של שם ועבר יעקב רץ ומפרסם לצאת עוברת על פתחי ע"א עשו מפרסם לצאת וכו': (רש"י)

**כשראתה רבקה שיש לעובר שבמעיה רצון רע הבינה מזה שהרע הוא בעצם פנימיות נפשו**

**אפשר לבאר** לשון הפסוק, 'אם כן למה זה אנכי', דהנה נפש ישראל היא עצם הטוב, ומה

**ויעתר יצחק לה' לנכח אשתו כי עקרה הוא ויעתר לו ה' ותהר רבקה אשתו (כה נב).**

**ויעתר לו.** לו ולא לה, שאין דומה תפילת צדיק בן צדיק לתפילת צדיק בן רשע לפיכך לו ולא לה: (רש"י)

**יצחק שהיה בן צדיק התפלל שיזכה לבן צדיק כמו אביו, ורבקה התפללה שעל כל פנים לא יהיה רשע**

**בתפארת יונתן ועוד מפרשים העירו,** דהרי לעיל הביא רש"י דברי המדרש במעלתה של רבקה שדרה בין הרשעים ומשפחתה רשעים ולא למדה ממצעיהם, והכא אדרבה מטעם זה לא נעתר ה' לתפילתה, עיי"ש. ולפום ריהטא י"ל דבא ללמדנו, דלקבלת התפילה צריך להגיע לזכות אבות כנודע [וע"כ תיקנו להזכיר זכות אבות בתחילת שמו"ע].

**ואפשר לבאר,** דהנה בן הצדיק מתפלל לבנים צדיקים וקדושים כמו אביו הצדיק, אך בן הרשע שלא זכה לראות ולהכיר אנשי מעלה אלא להיפך, מתפלל רק שבנו עכ"פ לא יהיה רשע כאבותיו ואין לו שאיפות לבנים צדיקים וקדושים, ומטעם זה תפילת בן הצדיק מעולה ומובחרת יותר מתפילת בן הרשע.

**ולפי זה יש לפרש,** שאין דומה תפילת צדיק בן צדיק לתפילת צדיק בן רשע, כלומר, שאין דמיון בין התפילות כנ"ל, שיצחק שהיה בן צדיק התפלל שיזכה לבן צדיק כמו אביו, ורבקה התפללה שעל כל פנים לא יהיה רשע, ולפיכך 'ויעתר לו ה'', לו ולא לה, דהיינו שנעתר לתפילתו המעולה יותר.

**יצחק התפלל על שלימות יחוד השם שיוולד לו בן ובת ששם הוי"ה יהיה נשלם על ידה**

**בדעת משה** (להרה"ק מקאזניץ ז"ע) ביאר פסוק זה, על פי דאיתא בספרים<sup>א</sup>, איש ואשה שזכו

א. עיין בזה"ק (רעיא מהימנא ח"ג לד.) י' באיש ה' באשה ו' בבן ה' בבת, זכאה איהו מאן דמקרב אתוון דהוי"ה ביה ובאתתיה בבריה ובברתיה, עיי"ש באורך.

ב. ראה עוד במפרשים (גור אריה, נחלת יעקב ועוד) שהאריכו לבאר כיצד יתכן שכבר ממצי אמו עשו הרשע רצה לצאת לפתח ע"ז, והרי קיי"ל (הובא ברש"י לעיל ח

כא) דרק כשיוצא לאויר העולם נכנס בו היצ"ה, עיין שם בדבריהם.

# אוצר מאמרים

## יצחק אהב את עשו כי ייחוד קוב"ה ושכינתיה בעבודת השדה חשוב יותר מתורה ותפלה

ראיתי בבאר מים חיים עה"פ וצא השדה וצודה לי ציד, ולא אעתיק דה"ק שהם באריכות אבל מאוד כדאי להסתכל בדבריו הק' שהם מתוקים לחיך, בזה הכתוב לימד אותנו דרך ד' עבודה גבוה ונורא מאוד איך שיהיו כל מעשיו לש"ש ובכל דרכיו ידע ליחדא שמי' דקוב"ה ושכינתא גם בעבודתו בחרישה ובזריעה וצידת ח' ועוף כי כל הדברים שבעולם מקטן ועד גדול כולם לא נבראו רק להיות על ידם יחוד שמו ית' באמת ובתמים וכו' וע"כ כמו שאדם מיחד שמי' דקוב"ה ושכינת' בתורה ותפילה ומעשה המצות שנעשה הדיבור כמעשה ליחד תיבה אל תיבה ואות לאות וכולם לייחד שמו ית' הנודעת לחכמי לב,

כן בכל דברים הגשמיים אשר בארץ מי שחלק לו אלוקים בבינה נפשו יודע מאוד איך לייחד על ידם יחוד קוב"ה ושכינתא כי גם המה אין חיותם כ"א מאותיות התורה, ויחודים האלה חשובים לפניו ית' ביותר ויותר וכמשל שאחז"ל בפ' והארץ היתה תהו ובהו מכדי שמים אתחיל ברישא מ"ש דקא חשיב מעשה ארץ, תנא דבי ר' ישמעל משל למלך ב"ו שאמר לעבדיו השכימו לפתחי השכים ומצא נשים ואנשים למי משבח למי שאין דרכו להשכים והשכים וכו', כי זה מה שמיחד שמו ית' במעשה התורה והמצוות הניתן משמים נקרא דרכו להשכים כי זה דרכי התורה דרכי דרכי נועם וכל נתיבותי שלו' לעשות שלו' בפמליא של מעלה לייחד המדות הקדושים, אבל יחוד שמו ית' המגיע אליו ממעשי ארץ זה נקרא אין דרכו להשכים לצד שהאותיות שלמעלה הניתנים בהם נתלכשו בגשמיות עפר הארץ ונתעטפו בתאות הלבבות הבא משורש הרע וכו' ובכל הדברים שבועולם מעשי המצות והתורה, והאכילה ושת' וההליכה והישיבה והקימה ודברת בני אדם אם יש בהם כוונת אמת לשם ד' בדו"ר זה העולה לשמים לנ"ר לפני מי שאמר והי' העולם ליחוד שמו ית',

וע"כ יצחק כאשר ידע שעשו מוכרח להיות איש שדה לחרוש ולזרוע ולעסוק בל"ש מלאכות הידועים אשר ניתנו כולם לתיקון אמת וליחוד שמו, אמר לו וצא השדה שבכל עבודתו בשדה לא יכוין רק יחוד קוב"ה ושכינת' הנרמז במילה צ"א מספר הוי' ואדנ"י, להוציא עי"ז הארץ מקללות' לתקן העולם על ידו לגרום בזה נ"ר ליצור, והכ"ל כשיעשה תשובה קודם על כל אשר עשה באמת ובתמים ואז יעשה שדה חקל תפוחין שדה ראוי לזריעה בריח שדה אשר ברכו ד' וישרה הקדושה על עשיותיו וזה וצודה לי ציד לי לשמי כאמור לשם מצות פסח וחגיגה וכו' ועי"ש המשך דבריו

## כשעוסק בגשמיות לש"ש יש יותר נח"ר להשי"ת

ולפ"ז מובן פשוט הטעם שיצחק אהב את עשו וכ"א בשאר הספרים שכיון שעשו הי' איש שדה

נקרא אין דרכו להשכים א"כ אם יעשה תשובה יהא להקב"ה יותר נח"ר ממנו מעבודת יעקב שנקרא דרכו להשכים כהמדרש שהקב"ה משבח למי שאין דרכו להשכים והשכים, ונראה לפי הנ"ל לבאר גם תחילת הפסוק ועתה שא נא כליך תליך וקשתך, דידוע דכלי הוא ל' מחשבה ע"י בדברי יחזקאל פ' כי תצא עה"פ לא יהי' כלי גבר על אישה בשם ר' נתן אדלר ז"ל, וכש"כ נכלי דתות, ולזה אמר לו שיגבי' מחשבותיו וזהו שא נא כליך, דהיינו שבשעה שעוסק בצידת חיות ועופות יגבי' מחשבותיו שיכון לש"ש כנ"ל

## כונת יצחק שמעשה הצידה יהיה כמו תורה ותפלה

וצודה לי ציד לי לשמי לשם פסח וחגיגה, תליך וקשתך, פ"י רש"י תליך חרבך שדרך לתלותה, וצ"ב למה נקט לשון תליך ולא חרבך כמו כל מקום, ואולי אפ"ל לפי מה שאיתא ברש"י פ"י ויחי עה"פ אשר לקחתי בחרבי ובקשת' פ"י התרגום בצלותי ובבעותי ולזה אמר כאן יצחק לעשו שא נא כליך שיגבי' מחשבותיו לש"ש כשעוסק בדברים גשמיים בצידת חיות ועופות כמו שמכוון בשעה שעוסק בתורה ותפלה שאז כ"א תולה דעתו לשמים שמתפלל אליו ולומד תורתו כ"כ יכוון בשעה שעוסק בגשמיות, ולכן נקט תליך שקאי על החרב שהוא התפלה שאז תולה עיניו למעלה, ובפרט כשרוצה ומצפה שיתקבלו תפילותיו בוודאי שתולה עיניו למעלה כ"כ יהא בעסקו בגשמיות,

## יצחק ביקש שיתפלל לפני שיוצא לשדה שלא יכשל

או אפשר שנרמז כאן ענין התפילה להורות שהאדם לפני שיוצא להשדה צריך לתפילות ובקשות שלא יכשל כשיוצא להשדה ואז באופן כזה אפשר לכוון כוונת בשעת צידה לשם יחוד קוב"ה ושכינת' אבל כמובן שעשו לא עשה כן רק תיכף וילך עשו השדה לצוד ציד להביא ולא כתיב שהשחיו את כליו ולקח החרב והקשת שלא שמע מה שדבר אליו יצחק וכל כוונתו הי' רק לקבל הברכות, ולפ"ז אתי נמי שפיר מש"כ וצא השדה דכיון שהוצרך להתפלל מקודם שייך לומר וצא שיצא מהבית המדרש או שיצא מעניני הקדושה לעסוק בגשמיות, אבל כיון שעשו לא עלה ברעתו בכלל להתפלל לכן לא כתיב שיצא אל השדה רק סתם וילך עשו השדה, ולכן ורביקה אמרה אל יעקב בנה לאמה, דכיוון שראתה שעשו לא קים מה שאמר לו יצחק א"כ אינו ראוי לקבל הברכות ושיך יותר ליעקב.

ונראה לומר יותר מש"כ שא נא כליך תליך וקשתך לפי הבמ"ח הנ"ל שמי שעובד בשדה לש"ש חשוב יותר מעסק תורה ותפילה ולזה אמר שא נא כליך תליך וקשתך היינו שיגבי' המחשבות יותר מתורה ותפילה ע"י וצא השדה שע"י שמיחד יחודים בשדה זה חשוב יותר מתורה ותפילה שהרי זה אין דרכו להשכים,

## ב' ענינים בתפלה מילוי הבקשות ודביקות ע"י התפלה

והנה עדיין צ"ב מהו המעלה בהגבהת הגשמיות יותר ממי שעוסק ברוחניות דאה"נ שמי שאין דרכו להשכים יותר משובח ממי שדרכו להשכים היינו משום שעושה חידוש יותר כשהשכים, אבל מ"מ דבר פשוט שיותר טוב להיות בכלל מי שדרכו להשכים מלהיות מאלו שאין דרכם להשכים, ואולי אפ"ל שהנה הבאנו לעיל דחריב וקשת' הם צלותי ובעותי וצ"ב מהו החילוק בין צלותי לבעותי וגם יובן בזה למה נקרא חריב בלשון תליך, שהנה ענין התפלה יש בו שני חלקים א' שמבקש כמה בקשות על גשמיות ועל רוחניות ועל בנין בית ירושלים וכדומה וכמובן שאנו רוצין שיתמלאו בקשותינו במידה טובה ישועה ורחמים, ב' הוא שע"י הבקשות נתקרב האדם להשי"ת שבוה שיכול לפתוח פיו ולומר רבש"ע אני רוצה זה וזה, הרי בזה תיכף יש קרבת אלקים שלא כ"א יכול לדבר אל המלך ולומר בקשותיו,

## לכן נקרא חרבך תליך שע"י התפלה נעשה תלוי בהקב"ה

והנה החילוק בין חרב לקשת הוא שחרב נעשה תיכף וקשת נוטל זמן עד שמגיע להמקום שצריך להגיע, וע"כ נראה דחלק הב' של התפלה שמועיל להתקרב להשי"ת וזה נקרא חרב שזה נעשה תיכף ומיד ואין שום נ"מ אם יתמלאו בקשותיו או לא שזה לבד שמדבר להקב"ה זהו התכלית הנרצה, אבל ענין הא' שהוא ענין הבקשות הרי זה צריך שיתקבלו תפלותיו ויתמלאו בקשותיו זהו דומה לקשת שעדיין לא נגמר וצריך להמתין עד שיגיע למקום שצריך להגיע, וזהו בעות' ל' בקשה וכן בקשת' הוא ענין של בקשה שרוצה שיתמלאו בקשותיו אבל חריב הוא צלותי שאינו תלוי כ"כ בבקשות רק עצם הדבר שיכול להתפלל אל ד' הרי בזה נתקרב אל ד', ולכן נקרא חרבך תליך שנעשה תלוי ביד הקב"ה שהוא התקרבות אליו,

## תפלה הוא בדיבור ועסק בגשמיות לש"ש מעלה גם המעשה

ובזה יובן קצת שאדם שעוסק בגשמיות ובכל עשיותיו מכוון לש"ש הרי בזה מעלה כל העולם גשמי להקב"ה שהעולם נראה לדבר נפרד וכאילו ליכא שום דבר אחר חוץ מהגשמיות והאדם אומר ההיפך שאין דבר אחר חוץ מהרבש"ע והכל משועבד אליו לעשות נח"ר להבורא ית"ש וכמובן שיש בזה עוד יותר התקרבות להשי"ת דבתפלה נתקרב ע"י דיבור לבד וכשמעלה הגשמיות לד' הרי נתקרב ע"י מעשה יותר ויותר, וזהו שאמר יצחק שא נא כליך תליך היינו זה שאנתה תלוי בהקב"ה ע"י דיבור תפלה תוכל להגביהו יותר ע"י שצא השדה שתעסוק בשדה לשם יחוד קוב"ה ושכינת' הנה בזה יש יותר התקרבות להשי"ת, וזהו וצודה לי ציד, לי היינו לשם ד' כמו שסים הבמ"ח את דבריו לאחר שפי' ל' לשם המשך בעמוד ג' <<<

# אוצר הפולים

## כליו של מי

רק יל"ע קצת שבשלמא לרב דאית לי דקונין בכליו של קונה שפיר אפ"ל דהלחם ונוזיד עדשים הי' חליפין אבל אי ס"ל דקונין בכליו של מקנה א"כ הי' צ"ל כליו של עשו והאיך הועיל החליפין בהלחם ונוזיד שהי' משל יעקב, ולפי מש"כ תוס' בגיטין דף ל"ט ע"ב בשם רש"י דלמ"ד כליו של מקנה כ"ש כליו של קונה שמועיל לק"מ.

**ואולי אפ"ל דכיון דכתיב ויבז עשו את הבכרה הרי שלא הי' שום שויות אצלו לכן לא הי' רוצה ליתן שום דבר בשביל זה ולכן בה"ג שא"א בכליו של מקנה לכו"ע מהני בכליו של קונה.**

## יעקב הוסיף לחם שיהיה דבר שלם וחשוב

ויתכן לומר מה שנתן יעקב לחם ונוזיד עדשים אע"ג שעשו ביקש רק נזיד עדשים ועי' בפרדס יוסף מש"כ בזה, ואפ"ל לפי שיטת רב ששת דס"ל בב"מ דף מ"ז דפירי עבדי חליפים מ"מ צ"ל דבר המסוים לאפקוקי לחצי רמון וחצי אגוז דלא קני בזה שע"ל דבר שלם וא"כ אף אי ס"ל דקונין בפירי א"א לקנות בנוזיד עדשים שאין כאן דבר שלם ולכן הוסיף לו לחם והיינו לחם שלם דבזה ס"ל לרב ששת דפירי עבדי חליפין.

## הטעם שעשו תלה המכירה בהשם יעקב

ואפשר לומר בדרך רמז דתיבת ויעקב בגימטריא חליפין, והיינו שעשה קנין חליפין, ולכן אמר עשו

## באיזה קנין קנה יעקב את הבכורה מעשיו

ראיתי בספורנו שכתב בפסוק ויעקב נתן לעשו לחם ונוזיד עדשים לקנות בקנין חליפין בנוזיד או בכלי אשר בו הנוזיד על דרך שלף איש נעלו ונתן לרעהו.

## עשו רצה לשתות בלי כלי שלא יהיה קנין

ונראה דלא ניחא לי' שהחליפין הי' בנוזיד עצמו דקיי"ל דפירי לא עבדי חליפין ונוזיד הוא בכלל פירי ולכן פי' שנתן לו הכלי אשר בו הנוזיד, ויתכן לומר שעשו אמר מתחלה הלעיטני נא שחשש שמא ירצה יעקב לקנות איזה דבר בשביל הנוזיד לכן אמר הלעיטני שלא יתן לו שום כלי רק המאכל שזה לא יקנה שום דבר, אבל יעקב לא רצה לעשות מה שאמר הלעיטני ולכן כתיב ויעקב נתן לעשו לחם ונוזיד עדשים ויאכל וישת הרי שאכל ושתה בעצמו ולא ששפך לתוכו ואם אכל בעצמו ע"כ שנתן לו הנוזיד בכלי ושפיר הי' יכול לקנות הבכורה בחליפין.

## ע"י שבז הבכורה הי' יכול לקנות בחליפין

ואפ"ל מה שסיים הפסוק ויבז עשו את הברכה דבלי"ז לא הי' אפשר לקנותו בחליפין כמו שאמרי' דאשה לא ניחא לה בחליפין דחליפין איתנהו בפחות משו"פ ופחות משו"פ לא מקניא נפשה שהוא ענין של בזיון כא' מן הפרושים שנתבאר לעיל, והרי ה"ה הבכורה שלא הי' אצלו שום שויות ומה"ט הי' יכול להקנותו בחליפין.

## אוצר מאמרים

»»» המשך מעמוד ב'

מצות פסח וחגיגה כתב או לי לשמי לכוון כוונת יחוד שמו ית' בעת אשר יצוד לציד חי' או עוף וכו' ו

## ב' בחינות של תלוי ביד ה' ונצוד ביד ה'

ובזה אפ"ל וצודה לי ציד היינו שלא רק בבחי' תלין שאתה תלוי ביד ד' רק יהא בבחי' וצודה לי שתהי' נצוד ביד ד' שלא יהא בכלל אפשרות לעשות ההיפך מרצון ד', ובאמת הוא שאם האדם מקשר כל הגשמיות להשי"ת והגיע להבחי' של אין עוד מלבדו כפשוטו אז ממילא הוא נצוד ביד ד' ואינו יכול לעשות היפך מרצונו ית"ש, ובוזה מובן מש"כ רש"י וצודה לי, מן ההפקר ולא מן הגזל וצ"ב מהיכן חזי' מן הפסוק וצודה לי שצ"ל הפקר וכו' אין יכולין ליקח מן הגזל בשביל יצחק והשר"ח כתב דאל"כ לי ל"ל הא כתיב והביאה לי לכן פי' מן ההפקר, וזה ק' שא"כ נמצא וצודה לי אינו מיותר רק אח"כ כשכתיב והביאה לי, ולהנ"ל א"ש דצודה לי היינו שהאדם צ"ל נצוד לעשות רצון ד' א"כ ממילא אינו יכול ליקח מן הגזל וא"ש דברי רש"י, ובאמת עפ"י פשטות כוונת רש"י הוא וצודה לי היינו שתצוד באופן כזה שיהא שלי ממש וזהו רק אם הוא יקח מן ההפקר שאז יוכל להיות שלי אבל אם לקח מן הגזל הרי א"א להיות אח"כ של יצחק שעדיין לא קנאו לפני יאוש וא"ש.

ליצחק לקמן הכי קרא שמו יעקב ויעקבני זה פעמים את בכרתי לקח ואינו מוכן כ"כ מה שייד זה להשם יעקב ולהנ"ל א"ש דיעקוב בגימטריא חליפין ועי"ז לקח הבכרה, שאינו יכול לטעון שנתאנה שלא ידע החשיבות של הבכורה, כש"כ האוה"ח הק' בפר' חיי שרה לענין המערת המכפלה שע"י קנין חליפין אינו יכול לומר שנתאנה ושפיר שייד להשם של יעקוב, לזה שלקח הבכורה דיעקב מרמו על קנין חליפין.

## למה הוסיף גם קנין כסף

והנה אע"ג שפי' הספורנו דיעקב נתן לעשו לחם ונוזיד עדשים הי' קנין חליפין מ"מ כתב דמש"כ וימכור את בכורתו ליעקב הי' במחיר שפסקו ביניהם ולא חשש הכתוב לבארו והוא תמי' שלמה לא נאמר שמכרו בקנין חליפין, וכעין שכתב האוה"ח הק' אצל המערת המכפלה שיעשה אופן שיש בו שניהם והוא החליפין שיש בו מר ויש בו מתנה והי"נ נאמר שהי' רק חליפין ולא יותר וכ"ה ברמב"ם וימכר את בכורתו בדמים ואח"כ ויעקב נתן לעשו וגו' כמנהג בני אדם לקיום דבר.

## מהלשון וימכור

## למד הספורנו שהיה גם כסף

ונראה דלק"מ דבמערת המכפלה שהקנין חליפין הי' בארבע מאות כסף קנטרין שזה הי' השויות שלו שייד לומר לי' מכר אף שהוא קנין חליפין אבל אם נתן הבכורה בשביל נזיד עדשים הי"ז רק מתנה בקנין חליפין וכיון שכתוב לי' מכר ע"כ שפסקו ביניהם איזה מחיר וחזף מזה נתן לו הלחם ונוזיד, אבל לכאורה יש מקום לומר דכיון שעשו ביזה את הבכורה א"כ כל שויותו הי' רק כמו בנוזיד עדשים ושייד לי' מכירה אף אם לא נתן לו יותר וא"ש מש"כ אח"כ ויבז וגו'.

## אוצר פנינים

»»» המשך מעמוד א'

י' האותיות והתיבות עולה כמספר 'שבת' עם הכולל, ור"ל, שגם הוא קשור ליום השבת דמינה מתברכין וכו', וראוי הוא לברכה. אך ההבדל הוא שאצל עשו הי' נשאר מחוץ לשבת, שאינו מצטרף לחשבון, והוא מרמו שגאותו חוצצת בינו לבין הקדושה, ולעומת זאת אצל יעקב הי' אנכי כלול בתוך השבת, ומרמו שיעקב בטל בתכלית הביטול להשי"ת, וע"כ הוא מתאחד לגמרי בקדושת השבת, ולכן דווקא יעקב ראוי לברכה.

כ"כ, והוא מדויק בדברי רש"י, מתאזה ומתפללת על ההריון, דהיינו דלאחר שהתפללה אין זה חוץ מדרך הטבע אם לא יהיה לה צער הריון.

**ויאמר יעקב אל אביו אנכי עשו בכרך עשיתי כאשר דברת אלי קום נא שבה ואוכלה מציתי בעבור תברכני נפשך (כו"ט).**

**להבין הבדל הלשוניות ממה שאמר עשו, 'אני בנך בכורך עשו'**

להלן (פסוק לב) אמר עשו, 'אני בנך בכורך עשו', וצריך ביאור בשינוי הלשוניות. ויש לומר, דהנה, 'אנכי עשו בכרך', עם הג' תיבות עולה כמספר 'שבת', ונרמו בזה מה שכתב בספה"ק מגלה עמוקות (ואתחנן אופן קא), ש'יעקב' הוא בגימטריא שבע פעמים שם הוי"ה, כנגד יום השביעי שבת, וע"כ כתיב בשבת, 'והאכלתיך נחלת יעקב אביך'. וזה רמז יעקב ליצחק אביו, שיש לו שייכות לקדושת השבת והוא ראוי לברכה, דמיום זה מתברכין כל הימים (מלשון הוזה"ק ח"ב טג). וכן עשו רצה לרמוז זאת, דהנה עשו אמר, 'אני בנך בכרך עשו', ויבנך בכרך עשו' עולה כמספר תר"צ, ועם

**ויאמר יצחק אל בנו מה זה מהרת למצא בני ויאמר כי הקרה ה' אלקיך לפני (כו"ב).**  
**יעקב לא רצה לומר 'אלקיני', שיעחק סבר שהוא עשו, ולא רצה לכלול את אביו הקדוש עם עשו**

**איתא מכ"ק מרן מהר"א זי"ע מבעלזא, אמאי לא אמר יעקב, 'כי הקרה ה' אלקיני', דרצה יעקב אבינו לרמוז לו ליצחק על קבלת התורה שנאמר בו, 'אנכי ה' אלקיך' וגו', עי"ש.**

**ועוד יש לומר, שיעקב לא רצה לומר 'אלקיני', שהרי ידע שיצחק סבר המשך בעמוד ד' »»»**

יעקב ליטול את הברכות אז עשו הרשע היה נכנס ראשון להתברך מיצחק ואחריו יעקב, ואז יצחק היה אומר ליעקב, 'והיה כאשר תריד, כלומר, כשעשו הרשע יעבור על התורה ויהיה לך פתחון פה להצטער על הברכות שנטל, 'ופרקות עולו' וגו', ועשו הרשע הרי אינו מסוגל לקיים משפטי התורה הק' והיה מתקיים אצל יעקב ו'פרקות עולו' וגו', ולכן היו הברכות נשארות תמיד אצל ישראל.

**ואפשר** לתת טעם למעשיה של רבקה אמנו ע"ה, שחשבה שעשו קיבל את הברכות, 'משמני הארץ וגו' והיה כאשר תריד' וגו', רק בגלל שצעק צעקה גדולה ומרה, ונכמרו רחמי האב על הבן וברכו, אך אם היה להיפק, ועשו היה מקבל את הברכות קודם ליעקב, אז יעקב לא היה צועק ומתמרמר כל כך, כי איש ישראל לא יבכה על גשמיות, ולא היה מקבל את הברכות, אשר על כן ציונה ליעקב שילך להקדים ולקבל את הברכות.



### ביאור בדברי רש"י שיקבל עשו שכר על כך שהוריד דמעות על צערו שאיבד את הברכות

**כתיב** בתהלים (פ 1) 'האכלתם לחם דמעה ותשקמו בדמעות שלישי', ופירש רש"י, רבותינו פירשוהו, על ג' דמעות שהוריד עשו שנאמר בו, 'ויצעק צעקה', הרי אחת, 'גדולה', הרי שתיים, 'ומרה', הרי שלוש, ועליהם זכה לחיות על חרבו, 'והיה כאשר תריד' וגו', ע"כ. ויש להבין, מדוע שיקבל שכר על כך שהוריד דמעות על צערו שאיבד את הברכות, וצריך ביאור.

**ויש** לומר, דהנה רש"י הביא עה"פ (להלן כו לו) ויחרד יצחק, בשם מדרש תנחומא, למה חרד יצחק, אמה, שמא עון יש בי שברכתי הקטן לפני הגדול ושיניתי בסדר היחס, התחיל עשו מצעק, ויעקבני זה פעמים, אמר לו אביו, מה עשה לך, אמר לו, 'את בכורתי לקח', אמה, בכך הייתי מיצר וכו', עכשיו לבכור ברכת, 'גם ברוך יהיה', ויש לדקדק [וכן העירו מפרשי רש"י], דהפסוק, 'גם ברוך יהיה', כתיב קודם הפסוק, 'את בכורתי לקח' וגו'.

**ואפשר** לומר, שבאמת יצחק אמר 'גם ברוך יהיה', רק לאחר שעשו גילה לו שיעקב נטל ממנו את הבכורה, אך נכתב כן מקודם, כדי ללמדנו גודל ההשגחה פרטית שמן השמים סובבו כן שיעקב יתברך ראשונה, כי ע"פ האמת הוא הבכור הראוי לברכה. ולענין זה גם עשו הוכרח להסכים שראה גודל ההשגחה, ואת הנעשה אין להשיב, ולכן לא טען אלא, 'ברכני גם אני אביו', וכיון דהדמעות שהוריד עשו היה מחמת שהכיר באמיתות השגחתו יתברך שסיבבה שתהיה ידו של יעקב על העליונה לקבל הבכורה, לכן קיבל שכר על דמעות אלו.

עם שתי התיבות, לרמוז, שהנסים נעשו על ידי אליהו הנביא וזכור לטוב.

**ויש** להוסיף, דהנה להלן כתיב, ויחרד יצחק חרדה גדולה עד מאד'. ואפשר לומר, שיצחק חרד 'חרדה גדולה', מחמת הגיהנם שהיתה פתוחה מתחתיו כדפירש רש"י. והוסיף לומר, 'עד מאד', לרמוז, שחרד מכך שראה את אליהו הנביא שנכנס עם עשו כנ"ל, והבין מזה שצריכים כעת לשמירה גדולה להנצל מעשו, ולכן בא אליהו לכאן, וע"כ חרד יותר, והנה 'עד מאד' עם הכולל עולה כמספר 'אליהו הנביא', לרמוז, שכיון שראה את אליהו הנביא חרד יותר וכמבואר.



ויחרד יצחק חרדה גדולה עד מאד ויאמר מי אפוא הוא הצד ציד ויבא לי ואכל מכל בטרם תבוא ואברכהו גם ברוך יהיה (כו לז).

### יצחק חרד חרדה גדולה, כי התברר לו שיעקב הביא לו ציד והתבטל מלימודו

**אפשר** לבאר טעם חרדתו הגדולה של יצחק, בהקדם מה דיש ליתן טעם לשבח, מדוע אמר יצחק רק לעשו שילך לצוד לו ציד וכו', כדי שיברכהו, ולא אמר כן ליעקב. ואפשר לומר, שיעקב היה איש תם יושב אהלים ועוסק בתורה, ולכן לא רצה יצחק לבטלו מן הלימוד, ואם תאמר, ומה יהיה עם הברכות, י"ל, שהרי התורה כוללת כל הטובות שבעולם והיא מקור הברכה, ודווקא עשו שאינו עוסק בתורה זקוק לברכות בפני עצמן. אך רבקה סברה שאע"פ שיעקב יושב אהלים ואינו צריך לברכות, אך מ"מ דורות הבאים שלא יעסקו בתורה כ"כ כמו יעקב, הם צריכים לברכה, וע"כ ציונה את יעקב במצות כיבוד אם שיבטל מלימודו ויביא לאביו מטעמים, ויעקב שמע בקולה והפסיק מלימודו כדי לקיים מצות כיבוד אם.

**ולפי** זה יש לומר, דעל כן חרד יצחק חרדה גדולה, כי התברר לו שיעקב הביא לו ציד והתבטל מלימודו בשל כך, אך כשהבין שעשה כן במצות כיבוד אם, אמר, 'גם ברוך יהיה'. ורמוז לדברינו, 'גם ברוך יהיה' עם האותיות הוא בגימטריא 'רבקה' עם האותיות, לרמוז שעשה כן מחמת הציווי של רבקה, וע"כ היה מותר לו לבטל תורה בשל כך, ולכן 'גם ברוך יהיה'. ורמוז נוסף נרמז בדברי יצחק לעשו, 'בא אחיך במרמה', ופירש רש"י בחכמה, ו'חכמה' עולה בגימטריא 'כבוד אם', לרמוז, שהכל עשה יעקב במצות אמו, ולכן 'לקח ברכתך'.



כשמע עשו את דברי אביו ויצעק צעקה גדולה ומרה עד מאד ויאמר לאביו ברכני גם אני אביו (כו לד).

### אם עשו היה מקבל את הברכות קודם ליעקב, אז יעקב לא היה צועק ומתמרמר כל כך

הנה מטו בשם הרה"ק מקאצק זי"ע שאמר, שאם רבקה אמנו ע"ה לא היתה שולחת את

שהוא עשו, והוא לא רצה לכלול את אביו הקדוש עם עשו, כידוע, ש'אלקינו' הוא התכללות עם כל ישראל, על מנת לקבל עול מלכותו יתברך.



### יעבודך עמים וישתחוו לך לאומים הוה גביר לאחיך וישתחוו לך בני אמך אורריך ארוך ומברכך ברוך (כו כט).

**אורריך** ארוך ומברכך ברוך. ובבלעם הוא אומר (במדבר כד ט) מברכך ברוך ואורריך ארוך הצדיקים תחלתם יסורים וסופן שלווה, ואורריהם ומצעריהם קודמים למברכיהם לפיכך יצחק הקדים קללת אוררים לברכת מברכים, והרשעים תחלתן שלווה וסופן יסורין לפיכך בלעם הקדים ברכה לקללה: (רש"י)

### בעוה"ז יש לצדיקים יסורים שסוברים שאינם יוצאים ידי חובתם, ולעתיד 'וסופן יתברר שהכל היה בשלימות

**אפשר** לרמוז בדברי רש"י, ע"פ מה דאיתא (עין בספה"ק נועם אלימלך לך לך ד"ה או יאמר ויעבור), שדרך הצדיקים להמעיט תמיד בחשיבות מעשיהם הטובים, ואינם מחזיקים טובה לעצמם וסוברים שאינם עושים דיים בעבודתו יתברך, ולעומתם, הרשעים סוברים שהמעט שהם עושים הוא הרבה ונפלא מאד וכבר הם במדריגה עליונה וכו'. ולפי זה יש לבאר דברי רש"י, 'הצדיקים תחילתם יסורים', ר"ל, כאן בעולם הזה יש לצדיקים יסורים, שסוברים שאינם יוצאים ידי חובתם בעבודת הבורא, אך לעתיד, 'וסופן שלווה', כלומר, לבסוף יתברר להם שהכל היה בשלימות, ויזכו לשכר טוב על עבודתם שיתגלה להם שהיתה כראוי. ולעומתם, הרשעים 'תחלתן שלווה', דהיינו ששמחים במעט שעושים וסוברים שהוא הרבה ומספיק, אך לעתיד, 'וסופן יסורין', היינו, שיתגלה להם שלא עשו כלום, ויענשו על כך.



ויהי כאשר בלה יצחק לברך את יעקב ויהי אך יצא יצא יעקב מאת פני יצחק אביו ועשו אחיו בא מצידו (כו לז).

### אליהו שמר על הפתח כדי שעשו לא יראה את יעקב ויבוא להרוג אותו ואת אביו מדוב כעסו

**כתב** הרשב"ם, 'ויהי אך יצא יצא', להגיד נסים שנעשו ליעקב וכו', שאלו הקדים עשו לבא רגע אחד קודם לא נתברך יעקב, ע"כ.

והנה איתא מהרה"ק מרימנוב זי"ע, שיעקב אבינו יצא לפתוח את הדלת לאליהו הנביא כמו שעושים בליל הסדר דהרי ליל פסח היה, ובאותו זמן נכנס עשו ויעקב הסתתר מאחורי הדלת.

**ויש** לומר, דאליהו הנביא בא ושמר על הפתח כדי שעשו לא יכנס ויראה את יעקב אצל יצחק ויבוא להרוג אותו ואת אביו מדוב כעסו, וכן שמר שלא יברך יצחק את עשו יותר מהצריך לו.

**וראה** דבר פלא, דהנה 'ויהי אך' הוא בגימטריא 'אליהו', וכן 'אך יצא' עולה כמספר 'אליהו הנביא'